

Комунальний заклад вищої освіти
«Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»
Запорізької обласної ради
Факультет спеціальної освіти та соціально-гуманітарних наук
Кафедра спеціальної освіти

КВАЛІФІКАЦІЙНА (МАГІСТЕРСЬКА) РОБОТА

Корекція просодичної сторони мовлення дітей молодшого шкільного віку із
заїканням засобами музикотерапії

Виконала: здобувач освіти групи Сом (л)-2
спеціальності 016 Спеціальна освіта
Поданенко Аліна Леонідівна
Науковий керівник: Горшкова Г.В.
Рецензент: Губарь О.Г.
Нормоконтроль: _____ Юлія КЛОЧКОВА

Запоріжжя
2025 р.

РЕФЕРАТ

Магістерська робота: 81 с., 15 рис., 60 джерел, 3 додатки.

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати та емпірично дослідити корекцію просодичної сторони мовлення дітей молодшого шкільного віку із заїканням засобами музикотерапії.

Об'єкт дослідження: просодична сторона мовлення дітей молодшого шкільного віку із заїканням.

Предмет дослідження: корекція просодичної сторони мовлення дітей молодшого шкільного віку із заїканням засобами музикотерапії.

Методи дослідження: теоретичні, емпіричні, статистичні.

Проблема з просодичною стороною мовлення у дітей молодшого шкільного віку із заїканням, ускладнює соціалізацію та комунікацію дитини, що має велике значення для її психосоціального розвитку. Музикотерапія стає дієвим інструментом у корекції цього питання. Звук має потужну властивість впливати на наші емоції, фізіологічні процеси та психічний стан. Музикування на музичному інструменті може залучити навіть дітей, які схильні до страху або мають інертний характер, до активності, дозволяючи їм виразити радість від гри, що сприяє створенню та закріпленню позитивного досвіду для дитини – відчуття себе повноцінною особистістю.

ДІТИ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ, ЗАЇКАННЯ,
МУЗИКОТЕРАПІЯ, ПРОСОДИЧНА СТОРОНА МОВЛЕННЯ

ВСТУП

Актуальність дослідження полягає в тому, що сьогоденні реалії та психологічно-соціальні аспекти військових дій надзвичайно негативно впливають на всіх дітей, зумовлюючи стан хронічного стресу, тривожності, погіршення фізичного і психологічного здоров'я. Заїкання вважається найбільш складним і тривалим мовленнєвим порушенням, яке має характер регресії спричинений різними чинниками. Військові дії прямо чи опосередковано загострюють проблему дітей із заїканням, впливаючи на погіршення стану просодичної сторони мовлення (темп, ритм, тембр голосу, гучність, висота, паузи тощо), а також спонукають до посилення страху мовленнєвого спілкування через очікувані мовленнєві невдачі — логофобія.

Постійна тривожність виснажує, викликає стомлюваність, що призводить до психологічної травматизації, що в свою чергу провокує виникнення заїкання та утворює перешкоду для ефективної комунікації та соціальної взаємодії. Діти починають по-різному проявляти емоційне ставлення до мовленнєвого середовища, одні діти можуть закритися в собі, що спричиняє можливу появу мутизму, а інші проявляють агресію. Таким чином, проблема заїкання є однією з найважливіших, які потребують ретельного дослідження. Серед актуальних завдань стоїть пошук ефективних шляхів подолання цього порушення.

Музикотерапія — це метод корекції заїкання, що базується на контрольованому використанні звуків і музики. Вона містить у собі різноманітні дії, такі як відтворення, розвиток почуття ритму, фантазування, імпровізацію за допомогою голосу людини та обраних музичних інструментів, прослуховування спеціально підібраних музичних композицій.

Застосування музикотерапії як засобу корекції може допомогти знизити рівень стресу та покращити психічний стан дитини. Ефективність

музикотерапії у корекції просодичної сторони мовлення також сприяє позитивному впливу на когнітивний розвиток дитини. Музика стимулює розвиток мовленнєвих та моторних навичок, а також поліпшує концентрацію та пам'ять. Використання музикотерапії дозволяє індивідуалізувати підхід та пристосувати до конкретних потреб дитини, що робить її ефективним інструментом у роботі з дітьми із заїканням.

Одними з перших, хто розглядав це питання, були такі вчені: Р. Левіна, Л. Виготський, Г. Чиркіна, А. Лурій, І. Мартинюк, Ф. Грінберг, М. Кольцов, З. Беліцька, О. Ратнер, Р. Базіна та ін. Проблемою корекції просодичної сторони мовлення дітей молодшого шкільного віку із заїканням засобами музикотерапії активно займаються такі сучасні науковці: Н. Богданова, Л. Ткаченко, І. Кравцова, Т. Кондратенко, О. Скрипник, С. Левченко, І. Шаповалова, І. Олійник, Л. Соколова, Л. Стахова, І. Деуля та ін. Багато закордонних вчених також вивчали питання корекції мовлення дітей із заїканням, зокрема через засоби музикотерапії, а саме: М. Мерсен, Л. Сколс, Ш. Чарпент'є, В. Беннетт, Г. Арнольд, Г. Тух та ін.

Зазначена проблема досліджена не повною мірою, адже світ змінюється і змінюються методи і прийоми корекції просодичної сторони мовлення дітей, що і обумовило вибір теми магістерської роботи «Корекція просодичної сторони мовлення дітей молодшого шкільного віку із заїканням засобами музикотерапії».

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати та емпірично дослідити просодичну сторону мовлення дітей молодшого шкільного віку із заїканням засобами музикотерапії.

Об'єкт дослідження: просодична сторона мовлення дітей молодшого шкільного віку із заїканням.

Предмет дослідження: корекція просодичної сторони мовлення дітей молодшого шкільного віку із заїканням засобами музикотерапії.

Методи дослідження:

– теоретичні: аналіз наукової літератури, узагальнення та систематизація;

– емпіричні: педагогічний експеримент (константувальний, формувальний, контрольний етапи), комплекс діагностичних методик О. С. Алмазової «Дослідження характеристик голосу», методика Г. В. Горшкової «Діагностика почуття ритму у дітей старшого дошкільного віку із загальним недорозвитком мовлення» та методика Л. В. Лопатіної «Дослідження стану сформованості інтонаційно-мелодійних засобів мовлення».

– статистичні: кількісний і якісний аналіз емпіричних даних.

Відповідно до мети дослідження були поставлені такі завдання:

1. Дослідити особливості просодичної сторони мовлення дітей молодшого шкільного віку із заїканням.

2. Здійснити аналіз засобів музикотерапії в корекції заїкання.

3. Діагностувати стан просодичної сторони мовлення дітей молодшого шкільного віку із заїканням.

4. Розробити програму корекції просодичної сторони мовлення дітей молодшого шкільного віку із заїканням засобами музикотерапії та емпірично дослідити її ефективність.

Методологічне підґрунтя дослідження:

– вчення про сутність та зміст поняття «заїкання» (Л. Виготський, О. Лурій, Г. Тревор - Говард, Ч. Ван Ріпер, С. Шаховська, М. Вовчик - Блакитна, М. Віденко);

– вчення про особливості просодичної сторони мовлення дітей із заїканням (О. Соботович, Т. Вакуленко, Л. Бегас, Г. Чірка, І. Жарова, О. Бладштайн, М. Хватцев, М. Баженова, Т. Філічева, Л. Ляшенко, С. Мартинюк);

– вчення про роль музикотерапії в процесі корекції просодичної сторони мовлення дітей молодшого шкільного віку із заїканням (Г. Нікітіна, О. Новосьолова, Н. Власова, О. Резнікова, І. Логінова).

База дослідження: ліцей №66 Львівської міської ради та ліцей №46 ім. В'ячеслава Чорновола Львівської міської ради.

Апробація результатів дослідження. Поданенко А. Сучасні погляди та методи корекції заїкання у дітей старшого дошкільного віку : *збірник тез доповідей V Міжнародної науково-практичної конференції студентів та молодих вчених* (м. Запоріжжя, 18-19 квітня 2024 р.) / за заг. ред. В. В. Нечипоренко. Запоріжжя : Вид-во Хортицької національної академії, 2024. С. 81–83.

Теоретичне значення дослідження полягає в дослідженні особливості просодичної сторони мовлення дітей молодшого шкільного віку із заїканням і здійсненні аналізу засобів музикотерапії в корекції заїкання. Практична значущість дослідження полягає у тому, що запропоновано діагностичний інструментарій дослідження просодичної сторони мовлення дітей молодшого шкільного віку із заїканням; розроблено та експериментально апробовано програму корекції просодичної сторони мовлення дітей молодшого шкільного віку із заїканням засобами музикотерапії. Результати, що отримано у ході дослідження, можуть бути використані студентами під час вивчення специфіки роботи з дітьми із заїканням у курсі соціально-педагогічних і психолого-корекційних дисциплін, вчителями-логопедами, фахівцями інклюзивно-ресурсних центрів, психологами, корекційними педагогами, музичними керівниками, вчителями-дефектологами.

Структура роботи. Робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (60 найменувань) та 3 додатки. Основний текст роботи викладено на 51 сторінці, загальний обсяг роботи – 81 сторінка.

ВИСНОВКИ

Теоретичний аналіз впливу музикотерапії на корекцію просодичної сторони мовлення дітей молодшого шкільного віку із заїканням, а також результати проведеного емпіричного дослідження дозволили досягти мети дослідження та сформулювати висновки відповідно до визначених завдань.

1. Досліджено особливості просодичної сторони мовлення дітей молодшого шкільного віку із заїканням. Під час вивчення науково-педагогічної літератури, ми дійшли висновку, що заїкання, тяжке багатогранне мовленнєве порушення, яке впливає на темп, інтонацію, ритм, дихання, мелодику мовлення та створює труднощі у комунікації, навчанні та соціалізації дитини. Особливо це стосується дітей молодшого шкільного віку, коли мовленнєвий розвиток є важливим для формування особистості. Щоб корекція була ефективною, необхідний інтегрований підхід, який включає усунення причин і проявів заїкання, а також розвиток просодичної сторони мовлення спеціалістами. Саме раннє виявлення та професійна допомога відіграють вагомую роль у мінімізації негативних наслідків заїкання.

2. Здійснено аналіз засобів музикотерапії в корекції заїкання. Музикотерапія виступає значущим і дієвим методом для роботи з заїканням, оскільки вона сприяє загальному розслабленню, зменшенню тривожності та нормалізації темпо-ритмічної структури мовлення. Застосування ритмічних вправ, співу, музичної імпровізації та спокійної мелодійної музики дозволяє вдосконалювати мовленнєві вміння, регулювати дихальні процеси, покращувати інтонаційну виразність мовлення, а також зміцнювати почуття впевненості. Включення музикотерапевтичних методик до корекційних програм забезпечує не тільки розвиток комунікативних здібностей, але й позитивно впливає на емоційну стабільність і соціальну адаптацію дітей, які мають заїкання.

3. Діагностовано стан просодичної сторони мовлення дітей молодшого шкільного віку із заїканням. Для точного визначення стану просодичної сторони мовлення у дітей молодшого шкільного віку із заїканням було проведено дослідження, яке включало три етапи: констатувальний, формувальний та контрольний. Експеримент проводився на базах ліцею №66 Львівської міської ради та ліцею №46 ім. В'ячеслава Чорновола Львівської міської ради. У дослідженні брали участь дві групи: експериментальна та контрольна, кожна з яких складалася з трьох дітей молодшого шкільного віку із заїканням. За результатами первинного діагностування було встановлено, що більшість дітей демонструють середній або низький рівень розвитку просодичної сторони мовлення.

4. Розроблено програму корекції просодичної сторони мовлення дітей молодшого шкільного віку із заїканням засобами музикотерапії. На формувальному етапі педагогічного експерименту, яку впроваджено на формувальному етапі експерименту. Протягом чотирьох тижнів зазначена програма реалізовувалася в експериментальній групі. Для оцінки її ефективності було проведено повторне діагностування на контрольному етапі дослідження. Результати продемонстрували позитивні зміни у стані просодичної сторони мовлення дітей експериментальної групи, тоді як у контрольній групі значних покращень не спостерігалось. Таким чином, ми підтвердили дієвість запропонованої програми з корекції просодичної сторони мовлення дітей молодшого шкільного віку із заїканням засобами музикотерапії.

Подальші перспективи наукового дослідження вбачаємо у розширенні засобів музикотерапії, які будуть використовуватись для корекції заїкання та збільшення термінів впровадження розробленої нами програми.